

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Миглена Николчина, СУ „Св. Кл.Охридски“

относно материалите, представени за участие в конкурс обявен в ДВ бр. 50/09.06.2023 г.

за заемане на академична длъжност доцент в професионално направление 2.1. Филология (Класически езици), факултет БФ, департамент „Средиземноморски и Източни изследвания“, НБУ.

За участие в конкурса след изтичане на законовия срок е подал документи, отговарящи на изискванията на ЗРАСРБ, един кандидат - д-р Георги Гочев.

След като се запознах с представените от кандидата материали и на основата на дългогодишните ми наблюдения върху научното и преподавателско развитие на д-р Георги Гочев изказвам следните съображения в подкрепа на неговата кандидатура.

В течение съм на дейността на Гочев от вече повече от две десетилетия, още от студентските му години. Тази дейност ангажира както солидната му научна ерудиция, така и умението му да създава дискуссионни форми в академична и извънакадемична среда. Работата му като преводач от древногръцки, която е впечатляваща и по обем, и по качество, е интегрална част от работата му като учен, преподавател и популяризатор на класическото наследство. Гочев е автор и на художествени произведения и активно сътрудничи с театралната сцена.

В конкурса Гочев участва с хабилитационния труд „Свободата от сенките. Справедливост и образование в диалозите на Платон“, издаден като книга от издателството на Нов български университет (2023г.), както и с други публикации – книги с есета и коментари, както и публикувани в периодиката студии и статии. В становището си ще се спра малко по-подробно на хабилитационния труд на Гочев. Ще изтъкна както неговите качества, така и някои особености, дори странности в него.

„Свободата от сенките. Справедливост и образование в диалозите на Платон“ предлага внимателен прочит на Платоновите диалози в етическа и политическа перспектива. Гочев обвързва своя избор от една страна с конкретната си работа в семинар от 2013г, с Богдан Богданов, от друга – с политическите събития в България към момента на този семинар, както и с някои последвали събития в световен мащаб. Тази легитимация, в която несъмнено по-голяма тежест има семинарът – още с второто си изречение Гочев полага книгата си като продължение на

работата си в този семинар - не е лишена от своите скрити страни, своите сенки, както ще се опитам да покажа по-нататък.

Като подчертавам етичката и политическата перспектива като отличителна за прочита на Платон в книгата на Гочев, това не означава загърбване на онтологическата и епистемологическата проблематика. Напротив, Гочев ги въвежда, но като неотделими и всъщност подчинени на една агонална антропология, при която образованието се осмисля като „състезание на човека с човешката природа... Този, който се образова, смята Платон, влиза в състезание със самото си съществуване като човек.“ (с. 12) Тази насоченост на книгата, която е едновременно в разрез и в хармония със съвременните доминанти в разбирането за човека – доколкото изтъква неотделимия от своето схващане процес на усъмняване и самокритика – е нейно огромно качество и ми е особено близка. Интересна ми се вижда и изходната позиция на Гочев, че у Платон не може да се говори за философска система, а по-скоро за „правила на философската игра“, където точките се бележат от истинните възгледи, постигнати от участниците в нея. Няма да коментирам тук какво печелим и какво губим при такъв подход; по-скоро ще подчертая, че това е свързано с определени избори, които Гочев прави в своя прочит и към които ще се върна след малко.

Гочев се занимава не с целокупното наследство на Платон, а само с онези диалози, които имат отношение към избора от него фокус върху справедливостта и образованието, при това не всички. Този избор е обяснен по някакъв начин от него, като не са подминати личните му пристрастия и работата му като преводач. Все пак най-вече този избор е свързан с някои основни особености на тази книга и с някои от големите ѝ качества.

Такова качество е свободата, с която Гочев се движи из Платоновата проблематика. Тук става дума за интимно вживяване, не просто за познаване. Това е нещо повече от ерудиция, това е живот през и в разговор с текстовете на Платон. Тази свобода е водена от темите, които вълнуват Гочев и които не се страхуват да се съсредоточават върху някои от най-популярните, най-често припомняните и дори изтъркани моменти като мита за пещерата. Гочев има и свеж поглед върху тях, но и уменията да ги вплете в една последователно разгърната собствена мрежа от акценти – наред със справедливостта и паидеята това са душата, времето, любовта, знанието, като повечето от тези акценти са извадени в заглавията на отделните глави. Това умение е съпроводено от един стил, едновременно прецизен, гъвкав, достъпен и красив. Това на свой ред е свързано с още една особеност, която аз намирам за качество – срещата на философско размишление и литература, която в своя книга Исак Паси определя като философски литературни етюди. Етюдите на Паси са върху литературни произведения, докато диалозите

на Платон, които Гочев разглежда, са все пак философия, но философия, чиято амбивалентна природа е била многократно дискутирана и която Гочев също тематизира. Така, разбира се, пише и късният Богданов, към чието присъствие в книгата на Гочев ще се върна след малко.

Това прави жанра на самия труд на Гочев съзнателно и преднамерено амбивалентен: той е аналитичен и инкорпорира различните коментаторски традиции в тълкуването на Платон, но го прави по начин есеистичен и в крайна сметка просветителско - педагогичен. Тази книга несъмнено прекрасно би се вписвала в преподаването на Платон – в привличането към Платон. Тя заслужава да достигне една широка публика, но дори това да не стане, със сигурност ще върши отлична работа в университетските аудитории.

Тези качества обаче идват на определена цена, която ще очертая тук не толкова – или по-скоро не само - като критика, колкото като опит за разбиране на по-дълбоките й пластове. Преди всичко Гочев, дори когато препраща към фундаментални разделения и дебати в платонознанието, избира страна като до голяма степен замита под чергата противниковата гледна точка. Пример за това е дебатът около неписаното учение на Платон, който поне е указан като съществуващ – в тази връзка е единственото споменаване и то под черта на Цочо Бояджиев и почти единственото на Невена Панова. Тази оскъдност е странна, доколкото не просто дилемата за неписаното учение, но и темата за Платоновия диалог с най-разнообразните въпроси, които поставя, са внимателно и многократно изследвани както от Бояджиев, така и от Панова, така и от други български автори. Към проблема за играта у Платон, например, Панова се обръща на няколко места: предлагайки собствената си рамка на философската игра Гочев не намира за нужно да спомене това, както и въобще нейната работа върху политическото у Платон. Същото се отнася и до темата за мита в Платоновото философстване – Камелия Спасова, посветила цялостно изследване на ролята на примера у Платон и Аристотел, не е упомената.

И това са само примери за многото липси – на Боян Манчев, Николай Гочев, Димка Гочева, Огнян Касабов и др. - които влизат в донякъде иронично противоречие с поддържаното от Гочев и многократно тематизирано в нашата литература виждане за Платоновия диалог като колективно търсене на истината. За да цитирам,

„Истината, според Платон, не може да бъде индивидуална; тя е колективна и на нейното търсене трябва да отговаря колективно, а не индивидуално познавателно усилие. Нейното откриване, следователно, не може да бъде просто съобщаване от знаещ на незнаещ; то е преживяване на промяна от страна на всички участници в търсенето.“ (с. 20)

Колкото и да са общи тези места, те несъмнено би трябвало поне да бъдат посочени като такива. Горният цитат звучи като излизащ директно от устата на Богданов и тук идва вторият особен момент от тази книга.

Името на Богдан Богданов се появява във второто изречение на Предговора, след което ще се появи още 54 пъти. Това обаче е скромно число с оглед на огромната роля, която Богданов играе в книгата, положила себе си от самото начало като продължение на тръгнала от Учителя задача. Скрытата драматургия на този наниз от конкретни анализи, наречен „Свобода от сенките“, е едновременно траур, „Апология“ и „Федон“, този Сократически Йоан, с който започва първата глава. Колективът, както и във „Федон“, е ревниво отстранен. Дори зачеркването на темата за неписаното учение би могло да получи в тази перспектива осветление, което тук ще си спестя.

Иначе казано, по един поразителен начин с тази своя книга Георги Гочев не просто ни говори за Платон, но разиграва, инсценира Платон като изговарящ Сократ. Както вече казах, това не е критика, намирам го забележително.

Като отново подчертавам качествата на хабилитационния труд и многото други качества на Гочев като изследовател, педагог и преводач, убедено подкрепям д-р Георги Гочев да бъде избран за академична длъжност доцент в професионално направление 2.1. Филология (Класически езици), факултет БФ, департамент „Средиземноморски и Източни изследвания“ към НБУ.

23.10.2023 г.

Изготвил становището:

проф. д-р Миглена Николчина